

ADAMCZYK STANISŁAW (1899-1940)

Urodził się 11 lutego 1899 roku w Iwoniczu w powiecie krośnieńskim. W rodzinie Jana i Karoliny z Leśniaków. Ukończył czteroklasową szkołę elementarną w Iwoniczu. Od 1910 roku uczęszczał do gimnazjum klasycznego w Sanoku, w 1917 roku ukończył klasę siódmą. W sierpniu 1917 roku został wcielony do armii austriackiej i skierowany na kurs do szkoły oficerów rezerwy. Ukończył ją w październiku tegoż roku. Na początku 1918 roku został urlopowany z wojska na egzaminy maturalne. Egzamin dojrzałości zdał 15 lutego 1918 roku. Następnie powrócił do wojska i skierowany został najpierw na front włoski, a następnie francuski. Brał udział w walkach w południowym Tyrolu, północnej Francji, Belgii, Hesji i Badenii.

W grudniu 1918 roku powrócił do kraju i w lutym 1919 roku ochotniczo zgłosił się do armii polskiej. Otrzymał przydział do 17. pułku piechoty w Rzeszowie i służył w nim w stopniu kaprała. Początkowo pełnił funkcję dowódcy drużyny w 1. kompanii, a od 1 stycznia 1920 roku dowódcy plutonu w 4. kompanii. W lipcu i sierpniu 1919 roku brał udział w walkach na froncie litewsko-białoruskim. W lipcu 1920 roku został przeniesiony do 20. pułku piechoty w Krakowie, ale służył krótko, zaledwie do sierpnia, gdyż zachorował na czerwonkę i leczył się w szpitalu do października. Po wyzdrowieniu został wcielony do kadry 17. pułku piechoty, a 14 listopada 1920 roku przeniesiony do rezerwy.

Jesienią 1920 roku zapisał się na Akademię Górniczą w Krakowie, ale z powodu nawrotu choroby, której nabawił się na froncie, zrezygnował ze studiów. W latach 1922-1924 studiował chemię i fizykę na wydziale filozoficzno-historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Słuchał wykładów i odbył przepisane ćwiczenia i na tej podstawie uzyskał 1 września 1924 roku posadę nauczyciela tymczasowego w gimnazjum w Lublińcu. Jednakże 30 sierpnia 1928 roku został zwolniony z powodu braku kwalifikacji. W listopadzie 1928 roku przed państwową komisją dla nauczycieli szkół średnich w Krakowie zdał egzamin z chemii z mineralogią jako przedmiotu głównego i z fizyki jako przedmiotu dodatkowego. Napisał pracę *Chemia gazów bojowych*, którą komisja oceniła bardzo wysoko, ponadto zdał egzaminy ustne z przedmiotów fachowych, z pedagogiki i filozofii oraz z języka niemieckiego. Na tej podstawie uzyskał dyplom potwierdzający jego kwalifikacje do nauczania tych przedmiotów w szkołach średnich z polskim językiem nauczania.

W roku szkolnym 1928/1929 nie znalazł zatrudnienia, mieszkał w Iwoniczu u rodziców. 1 września 1929 roku zaangażowany został do Gimnazjum Miejskiego w Gostyniu, jednak nie osiągnął zatwierdzenia przez Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego i w ciągu roku szkolnego 1929/1930 utrzymywał się z lekcji prywatnych. W marcu 1930 roku zdał w Krakowie egzamin pe-

dagogiczny, uzyskując tym samym pełne kwalifikacje nauczyciela szkół średnich i od roku szkolnego 1930/1931 został zaangażowany na stanowisko nauczyciela chemii z mineralogią i fizyką w gimnazjum gostyńskim. We wrześniu 1933 roku złożył wniosek do Kuratorium o rozszerzenie kwalifikacji na nauczanie matematyki i śpiewu, kuratorium zgodziło się na ten wniosek na rok 1933/1934 i przedłużyło decyzję co do nauczania matematyki na kolejne lata, aż do roku 1939/1940. Egzamin uzupełniający z matematyki, jako drugiego przedmiotu, zdał 6 czerwca 1939 roku przed komisją w Krakowie. Natomiast Kuratorium nie wyraziło zgody na nauczanie śpiewu, gdyż nie mógł wykazać się formalnymi kwalifikacjami nauczycielskimi w tym przedmiocie. Gry na fortepianie i na skrzypcach uczył się w domu.

W latach pracy w Lublińcu był członkiem, a następnie prezesem Towarzystwa Śpiewu „Halka”, od roku 1932 kierował gostyńskim chórem „Święta Cecylia”, który rok później został zaliczony przez Wielkopolski Związek Śpiewaczy do pierwszej kategorii chórów mieszanych. Z chórem gimnazjalnym wystąpił 6 lutego 1938 roku w poznańskiej rozgłośni radiowej podczas dwugodzinnej audycji regionalnej, poświęconej Gostyniowi i Biskupiążni, akompaniując śpiewakom na gitarze.

19 marca 1939 roku awansowany został na porucznika rezerwy piechoty. W końcu sierpnia 1939 roku zmobilizowany do 55. pułku piechoty w Lesznie i odesłany do ośrodka zapasowego 14. Dywizji Piechoty w Kutnie na stanowisko oficera żywnościowego 1. batalionu. We wrześniu 1939 roku ośrodek wycofywał się na wschód, gdyż miał wejść w skład samodzielnej grupy operacyjnej „Polesie”. Po zbombardowaniu w drodze do Warszawy i ciężkim ataku lotniczym w pobliżu Mińska Mazowieckiego, rozproszone częściowo pododdziały skoncentrowały się w okolicach Chełma, skąd jedne przesuwały się w kierunku Pińska, inne w kierunku południowo-wschodnim, na Zamość i lasy janowski. Część żołnierzy i oficerów dostała się do niewoli niemieckiej, większość zagarnęły jednostki i Armii Czerwonej.

Porucznik Adamczyk dostał się do niewoli sowieckiej i został osadzony w obozie w Kozielsku. Do żony wysłał list datowany 21 listopada 1939 roku, w którym pisał m.in. o spotkaniu w obozie znajomych: Mariana Piątkowskiego, Mieczysława Janowskiego, Feliksa Marczyńskiego, kpt. Władysława Nawrockiego i niewymienionego z nazwiska Floriana Łukomskiego („ten z poczty, co się starał o Dębińską”). Na tę korespondencję najwidoczniej nie otrzymał odpowiedzi, gdyż w marcu lub kwietniu 1940 roku zapytywał o losy rodziny w Niemieckim Czerwonym Krzyżu. Wywieziony został z obozu 21 kwietnia 1940 roku na podstawie listy dyspozycyjnej NKWD nr 036/4, datowanej 16 kwietnia. Opisy transportu zawarte są w notatnikach z zapisami oficerów z tego właśnie transportu znalezionych w 1943 roku podczas ekshumacji. Wynika z nich, że transport zaczęto organizować w obozie 21 kwietnia, od około godz. 9.00. Po południu wywożono oficerów ciężarówkami na stacyjną bocznice kolejową, odjazd nastąpił 22 kwietnia około godz. 1.30-2.00, około godz. 12.00 transport minął Smoleńsk. Oficerowie z tej grupy zginęli 22 kwietnia 1940 roku po południu. Stanisław Adamczyk ożenił się 29 marca 1932 roku z Cecylią z Namysłów i miał dwoje dzieci – Jerzego i Danutę. Rodzina mieszkała w Gostyniu przy ul. Nowe Wrota 8a.

CAW Ap 195; Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego; Archiwum Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu, sygn. 933/24 IX-355. – M. Walczak, *Nauczyciele wielkopolscy*, Poznań 1974, s. 109, 174; *Dzieje ziemi gostyńskiej*, pod red. S. Sierpowskiego, Poznań 1979, s. 344, 346; P. Bauer, J. Zielonka, *Żołnierska droga przez mękę*, Kościan 1990, s. 25, 47; z. 2, Kościan 1991, s. 35; J. Zielonka, *Gostyński cień katyńskiego krzyża*, „Gazeta Gostyńska” 1990 nr 1, s. 6; nr 2, s. 6; *Gimnazjum i Liceum w Gostyniu*, Gostyń 1994, s. 6, 14, 18; W. Śmigielski, *Gostyńska lista katyńska*, „Gazeta Gostyńska” 1994, nr 19, s. 33; *Rozstrzelani w Katyniu*, Warszawa 1995, s. 11; M. Walczak, *Ludzie nauki i nauczyciele polscy*, Warszawa 1995, s. 166; *Katyn: księga cmentarna*, Warszawa 2000, s. 1; R. Tomaszewski, *Wysilek militarny i materialny mieszkańców ziemi gostyńskiej w walkach o kształt granicy wschodniej II Rzeczypospolitej (1918-1920)*, Gostyń 2002, s. 88-89; W. Śmigielski, *Mieszkańcy Gostynia i okolic w mogiłach katyńskich*, Gostyń 2015, s. 32-33.